

Ese in tóta
Sambat'a.
Pretiu abon.
in Sibiu pe anu
3 fl. 40 cr., pe
1/2 anu 1 fl.
70 cr.

AMICULU SCÓLEI.

Pentru tóte
provinc. anstr.
pe anu 4, pe 1/2
a. 2 fl., pentru
princ. romane
pe anu 38, pe
1/2 a. 19 piast.

Istori'a pedagogicee.

Dela introducerea crestinismului
pana la reformatiune.

(Urmare.)

Precumu veduremu in cele precedente dintre tóte institutele de invetiamentu, scólele monasteriali incepure a decadé mai tare si mai curendu, — pe candu cu specialitate tocma acestea s'ar fi caduutu se se inaltie si se in florésca, caci canonicii si calugarii caroru erau incredintiate nunumai ca erau destulu de beneficiati séu salarizati, dar' mai pe susu de acést'a datori'a si misiunea loru, erá se se in grigésca din tóte poterile pentru bunastarea si inaintarea acestoru scóle. Dar' indesiertu, ca precumu cu distinctiune canonicii, asiá si calugarii séu monachii au inceputu a—si pierde cararile, a se imbuibá cu beneficiale, a se aruncá in braciace lasitatei si placerei, *uti pro!* *hodieque figura docet.* Inse universitatile si scólele publice séu cetatienesci totu mai tare se desvoltá. Cetatile prin comerciulu si meserie se inaltia la o putere materiale insemnata, dreptu aceea si incepure a redicá scóle totu mai multe. Asiá la Lübecu (1161), Hamburgu (1187), Breslau (1267), Stetin (1390), Lipsi'a (1395) s. a. Puterea scolara erá in man'a eppiloru si numai cu concessiunea loru potea se redice cineva vre-o scóla. — Aceste se impartiau in scóle strinsu cetatienesci séu dupacumu se numeau atunci latine, — si parochiali séu poporali. Fiindca corporatiunile negutiatoriloru erau mai pe susu decatu alte corporatiuni, si totu deodata unii dintre negutiatori imbracau si officia publice, asiá le erá necesaria limb'a latina cá limba diplomatica si sciintifica. Din asta cauza se introduse in scólele cetatienesci limb'a latina; bá pe incetulu se ridicare la gimnasia asiá dicundu mai multu filologie.

Scólele stetéu sub inspectiunea eppului séu a magistratului. — Instructiunea, lasa ca erá fórté simpla, dar' se templá in modu fórté scandalosu. Magistratulu dá scól'a spre instructiune la cate unu asiá numitu magistru séu rectoriu cu contractu pe unu anu, acést'a

apoi 'si tocmia cantoru, provisoru séu magistri subalterni (*hipodidascoli*) si alti invetiatori subalterni (*locati*), acestia aveau se scie vorbí si scrie latinésce si pe lenga aceea se fia deprensi in eticheta cá se invetie si pe scolari.

Candu erá la alegerea vr'unui magistru, preotimea se nevoia totdeun'a s'alega unulu, care va poté fi si ei intru ajutoriu. Asiá apoi se templá ca in cetatile cele mai serace unde dotarea erá mesera, magistrulu erá nevoiutu se merge si pe la biserici se cante séu altumintrea se sierbésca. De aici resultá si aceea ca magistrii nu petreceau multu intr'unu locu, ci vagabundau din o cetate in alt'a. Pe urma chiar' si scolari mai betrani de prin scólele latine incepure sub nume de scolari vaganti (*scholares vagantes, goliardi, histriones*) a implea lumea sub pretestu ca ambla dela o scóla la alt'a; apoi cá se póta, traí facéu cate tóte. Acumu erau vrajitori, acumu pascalitori, acumu negromanti, acumu facéu experimente fisicali si cate alte misieli si insielatorii, asiá catu pe urma fure chiar' si anatemisati.

Ei se impartiau in dóue clasi: in mai betrani numiti bachanti si in mai teneri. Cei teneri erau siliti se tiená de mancare pe bachanti cá pre nesce orbi, bá se le mai fáca chiaru si presente; apoi daca nu potéu altmintrea si—facéu degetele lungi si castigau de pe unde dá Ddiu. Asiá pe unde ajungeau erau cá locustele, cam asiá ceva cá Curutii.

Scólele cetatienesci inca decadiura si se demoralisara. Tóta invetiatur'a erá numai o memorisare mecanica, o blatarare; caus'a erá si aceea ca bietii saolari nu poté se—si scrie nusciu ce studiu, caci unu contiú de hartia pela 1430 costá 1 1/2 taleru. Cea d'anteiu móra de hartia s'a redicatu in Germani'a la 1390. —

Bibli'a pe hartia costá 36 galbeni, pe pergamentu 66 galbeni.

Apoi profesorii o luase la speculatiuni cu manualele. Scolarii nu potéu se—si castige toti manualele, asiá profesoriulu cautá se cetésca testulu pana candu

lu invetiá scolarii de rostu. De limb'a materna nu erá vorba, ci latina in susu, latina in diosu.

(Vá urmá.)

Gassendi si istori'a astronomiei.

(Urmare din Nr. 24.)

Se aruncamu acuma un'a privire esaminatóre in epoc'a istorica. Examinarea, cu privire la anticuitatea observariloru astronomice, ésa in favorea Egipteniloru, Asiriloru si a Babilonieniloru. Caci Grecii, cari in privinti'a acést'a aparú a se luptá cu ei, sunt siliti dupa insasi marturisirea lui Platone, a le concede loru preferinti'a. In respectulu acest'a Platone (in Epin.) asia se exprima: „Acel'a care s'a ocupatu mai ante cu observarea astreloru, a fostu barbaru. Adica stravechi'a provincia a nutritu pe barbatii aceia, carii mai d'anteiu si-a sacrificatu puterile astoru observatiuni pentru frum-séti'a ceriului de véra, cum se infacioséza aceea in Egiptu si Siri'a, unde din lips'a noriloru si a ploiloru se vedu astrele pré lamuritu“. Si in adeveru subtra-gendu asertiunea, despre Ifitu, ca arfi reinoitu jocurile olimpice, ce cade in secululu alu IX. ma de Cr., cum si cartile lui Omeru si Esiodu, a caroru infflorire cade totu in acelu seculu: atunci Grecii nu prea potú aratá ceva mai stravechiu, afara de observatiunile lui Talesu, care a vietuutu in secululu alu VI. inainte de Cristosu, apoi tocma si cunoscintiele ce le posedéu despre corpurile ceresci le-a imprumutatu dela Egipteni. Fiindu dara ca Egiptenii singuri si preotii acestor'a, sunt, carii cu Asirii si cu Babilonienii precum si cu intieptii, cunoscuti loru sub nume de Caldei, a polemisatu despre vechitatea observatiuniloru astronomice: de siguru nu e greu a decide, ca caruia d'ntre acestia i-se cuvene in asta privire glori'a. Caci desi Iosifu si altii dau antaietatea Caldeiloru, éra Lactantiu si cu altii o atribue Egipteniloru, Platone, Cicerone, Diodoru, Lucianu, Tacitu, Achile inasa precum si alti scriitorii ii citéza p'amendoi, cá pe unii ce sunt demni de tóta credinti'a. Altraminte, pentru acésta nu trebue se ne cuprinda mirare, pentrucu ambele acestea natiuni s'a bucuratu de o patria la siesu frumosu si intr'o clima curata, si se privé un'a pe alt'a de coloni'a s'a, originea ambeloru e fabulósá, si tocma pentru aceea e greu a ne lasá in cercetarea ei, ambele aminteseu intr'unu modu despre timpulu in care si-a luatú incepetura observatiunea steloru. Caldeii a esersatu acést'a dupa Diodoru 403,000 ani, éra Egiptenii, precum afirma Cicerone

(de divin.) 470,000 de ani. Autenticitatea celoru díse despre Egipteni ar' puté deveni suspecta, d'in cauza, ca ei prin adaogere, s'a nevoitu a -si eluptá preferinti'a. Caci se vede. cá cum ambitiunea loru nu s'ar' fi multimitu cu cei 409000 de ani memorati la Laértiu, sub a caroru decursu, adeca dela Vulcanu, fiulu lui Nilu, pana la Alesandru macedonénu, sa 'ntemplatu 373 intunecimi de sóre si 832 intunecimi de luna?

Premitiendu aceste, nu putemu negá, ca Egiptenii cu óre cati seculi inainte de calatoriile lui Talesu si a altoru greci s'a ocupatu cu observatiunea steloru; déca intrebamu inasa ca in catu timpu? respunsulu doritu nu se póte dá, d'in cauza, ca originea ei e fabulósá si se transpune intr'unu timpu de totu intunecosu. Pliniu díce (libr. 7, c. 35) ca Epigene nu a afluatú ceva urme mai vechi la Babilonieni, decatu nescari observatiuni ce se intindu abia peste 720 de ani, separte in caramidi arse; ca numerulu eclipsuriloru, de acaroru urme a datu dup'aceea si a caroru consemnatiune a venitu in manile lui Ptolomeu, e mai asia de mare; ca in fine Berozu si Critodemu marturisescu, ca pe timpulu loru existau cercarile unui restimpu numai de 430 ani.

Desi concedemu noi ceva si preste timpulu acest'a, totusi nu mai multu decatu a marturisitu ei, cându intrebati de Callistene la ardórea lui Aristotele, a afirmatu ca ei nimica posedu mai vechiu ce ar trece peste 1903 de ani; carii ani, precum se vede, se incepu cu Ninu, fiulu lui Belu primulu rege alu Asiriloru. Si acésta e vechimea cea mai mare, care se póte cercetá in privintia astronomica, si care nu se intinde preste 1900 ani inaintea lui Alesandru.

Dar' se ne intrebamu acum, ca ce resultatu putemu aratá din observatiunile stelari ale acestoru dóue popóre? Cu privire la Egipteni nemica, éra la Caldei pucinu. Pomponiu Mela, díce despre egipteni, ca ar fi sapatu in columnele loru, cum ca stelele, dela originea Egipteniloru si au schimbatu de 4-óri cursulu loru (ca cum a luatú ei acest'a, seu cum a intielesu ei acea asertiune a lui Herodotu (libr. 2) ca sórele de 2 ori a resaritu acolo, unde acuma apune, si de 2 ori a apusu intr' acela locu, unde acuma resare, nu e de lipsa a mai cercetá), pentru noi inasa nu ne-a remasu dela ei nici una memoria despre vr'una observatiune facuta in unu anumitu tempu; despre Caldei asemenea nu ne remase altu ceva, afara de intunecimile memorate la Ptolomeu. Intr'aceea fiindumi vorb'a despre Egipteni, nu consideru aici pe Ptolomeu si pe ceialalti scriitorii, carii au inffloritu in Alesandri'a cam vr'o 300 ani inainte de

Cristosu, séu dupa Alesandru, precum: Timocarisu, Eratostenesu, Hipparcu; acestia séu au fostu Greci, séu pentru limb'a greca trebue a se numerá între Greci, si nu între vechii Egipteni, din acaroru descoperiri si observatiuni insusi Ptolomeu (afara de tóta indoiala, egipténu) nu a trasu nici'unu folosu. La ambele popóre inse debue a distinge 2 feluri de observatiuni, adica dupa primit'a distingere generala, astronomice si astrologice. Cele d'anteiu tratara despre misicarea, si marimea steleloru precum si despre relatiunea acelora cu privire la apropierea si departarea loru între sine, éra cesteá din urma despre influinti'a pe care dupa superstitiós'a loru credintiá — stelele ar eserciá asupr'a aerului cum si asupr'a fapteloru si lucrariloru omenesci. Fiindu ambele popóre aplecate spre superstitiune a venitu mai ante in confusiune vediendu miraculósele intunecimi solari si lunari, observandu totodata ca ore cate stele urméza unu cursu contrariu; in sa dup'aceea le-a venitu in minte, ca tóte acestea nu se intempla fara de cause si ca numai de o sistema científica ar fi lipsa, prin ajutorulu careia ar puteá ajunge la cunoscuti'a aparitiuniloru acelor'a. Din acésta cauza, Caldeii a atribuitu, dupa afirmarea lui Diodoru cea mai mare influintiá, celoru 5 planeti, pe care i privea cá pe nescari mesageri séu vestitori ai voiei dieesci, fiindu ca nu procedea totu pe acea cale, cá celelalte astre cu cursu regulatu, ci acum resariá si apunea in unulu, acum in altu locu, mai incolo diferau si in marime si colóre. Acestea si alte schimbári de aceste i-a facutu se se ocupe cu esaminarea mai seriós'a acelor'a. Fiindu inse ca erau de parere ca, cu catu e mai ridicatu acelu locu de pe care se observa astrele, cu atata mai lamuritu se potu si vedé: pentr'aceea a si redicatu edificii de 'naltime fórté insemnata, precum a fostu turnulu acel'a din Babiloni'a, descrisu de Herodotu, de o 'naltime necuprinsa, din acarui curte mai inalta, unde érá si templulu lui Belu, se puté precum scrie Diodoru, cu mare acuratetia inregistrá resaritul si apusulu astreloru. Dupace a fostu aflatu, ca cei cinci planeti purcedu mai totu p'o cariera cu sórele si cu lun'a: a insemnatu zodiaculu, in care credé ca esista un'a putere fórté mare, din cauza ca corpurile necurmatu se rotea intr'insulu. Zodiaculu acesta l'a impartitu ei in 12 parti séu semne, pentruca lun'a s'a rotitu de 12 ori intr' insulu in timpu ce sórele numai odata; si dupa numerulu aceloru dile, in care sórele trece odata pr'in unu semnu, totu semnulu l'a clasificatu in 30 de parti, pe care noi le numim graduri. Insa la tóte aceste ei au mai adaosu si ceva

poesia, precum scimú din Diodoru. Si-au inchipuitu adica 12 dieitati principali, ascriindu fiacarei cate unu semnu si cate o luna; mai departe a subordinatu corpuriloru cate 30 de stele pe care le a numitu dici consultatori, si a creditu ca catra médianopte totdéuna suntu 12 stele, asemea catra amediadi esista 12, inse ne vidibile; d'ntre cari cele d'antaiu infaciosiau ómenú vii, éra cesteá d'in contra pe cei morti. Acestea inse si alte visuri de natur'a acestor'a e destulu a le mentioná numai; dar aceea ca cum a clasificatu zodiaculu in 12 parti, voiú spune totusi mai pe largu, si inca incatu privesce pe Caldei dupa Sestu Empiricu, éra ce atinge, pe Egiptenii dupa Macrobiu.

Ambele popóre torná apa intr'unu vasu angustu si in fundu gauritu, care curgea in altu vasu dela resarirea observata nóptea a vr'unei stele, pana la acelu momentu, in care aceea resarea de nou in nóptea urmatóre. Impartiendu apoi ap'a aflatóre in vasulu de desuptu in 12 parti egali, gatiu doue vase si mai mici asiá, ca fiacare contiené $\frac{1}{12}$ parti, si retornandu ap'a éراسi in vasulu celu de asupra pandiau dupa resarirea vr'unei stele zodiacae. Care intemplantuse, lasau a curge ap'a in unulu din vasele mai mici, si sub timpulu implerei aceluia avéu de grige la stéu'a tocma atunci resarinda in zodiacu; apoi in schimbau vasulu cu celalaltu golu, si acést'a repetindu desi nu intr'una, in sa mai multe nopti si-a insemnatu pe acele 12 stele, prin cari zodiaculu intregu se imparte in 12 parti egali. Deci, cu ce silintia deosebita au mesuratu ei in modulu acest'a cerulu, se póte vedé singuru din esemplulu acest'a. Epicuru despre Caldei mai amintesce si altu exemplu. Fiindu ca ei credeau, ca fericirea omului nascutoriu depinde dela acelu semnu, séu dela acelu puntu alu zodiacului, care se vedea a se redicá in momentulu nascerii sale catra orizontu; de aceea cu ocaziunea fiacarei nasceri acceptate, unulu dintre auguri (asiá se numiá la cei vechi spuatorii de norocu) érá de facia la nascere, éra altulu se asiediá pe unu locu mai redicatu, si dandui celuilaltu semnu despre nascerea copilului, acest'a notá atunci semnulu ce resariá in momentulu nascerei. Insa e multu mai interesantu ceea ce amintesce Macrobiu despre Egipteni, carii voindu a sci lungimea diametrului solare, gatiu unu vasu de pétra semisfericu gavanitu (scobitu), pe care asiediendulu cu buzele (marginile) in pusetiune orizontala, tocma in centrulu seu pusera unu aratatoriu, din care trasera apoi semidiametre (radii) corespundietóre pentru cele 12 semne. Dup'aceea observá cu acest'a in dio'a ecuinoptiului

momentulu acela, in care latrea cea din susu a sórelui va luminá orizontulu insemnandu apoi pe marginea vasului acelu punctu, care 'lu arată umbr'a aratatoriului in momentulu de facia; insemnau dup'aceea si punctulu acell'a, in care finia umbr'a pe candu latrea de dinjosu a sórelui a aparutu pe orisonu. Finindu acést'a, mesurau intrespatiulu acell'a, care erá intre liniile ce aratau cele dóue umbre, si au aflatu ca acestu spatiu face a 9-a parte a órei d'anteiu, séu 108-a parte a semicercului, pr'in urmare a 216-a parte a cercului intregu. Din care apoi a dedusu, ca diametrulu sórelui face a 216-a parte a carierei sale intregi, pecandu acell'a abea s'apropria de a 700-a parte. Dupa mesurarea loru diametrulu solare ar fi fostu 1 gradu si $\frac{2}{3}$, pecandu acell'a cu pucinu e mai mare decatu $\frac{1}{2}$ de gradu, adeca 30 séu 31 de minute. Tocma asiá a fostu si vasulu acela, pe care Vitruviu 'lu numesce „scaphen“—, Marcianu Capella „*scaphidium*“, ascriindu inventarea lui lui Aristarcu din Samosu. Nu voiu aduce inainte mai deperte nici aceea, ca diametrulu sórelui si prin orologiu de apa s'a silitu alu determiná, luandu acea cantitate de apa cá mesura, care escurge din momentulu resaririi sórelui pana la total'a apunere a lui, ceea ce putemu citi la Plutarcu si Capella; modulu acest'a dupa spus'a lui Cleomede este o aflare a Egipteniloru. Din partemi numai pentru aceea am amintitu loculu acell'a, cá se nu paru a retacé ceva din cele, ce séu Egiptenii séu Babilonienii a observatu mai de insemnatu.

(Vá urmá.)

Siedulele de silintia, cá midilocu de impucinarea pedepseloru in scóele populare.

Pentru de a'ncungiurá pedepsele scolariloru, dar-mai alesu pentru indemnarea lor spre invetiatura, e fórté folositóre impartírea de siedulitie de silintia intre pruncii mai serguitori, in tóte prelegerile peste septemana, dupa cum arata si perceptorulu Naum Petrovits, in „metodie'a“ sa fóea 61, tiparita in Bud'a la a. 1818. Acést'a e: a face mai multe siedulitie, de un degetu de lungi. pe care se se scria vorb'a „serguitoriu“ seu „laudabilu“, apoi se se predea cate un'a scolariloru dupa fiesi—care respunsu bunu de preste septemana; éra Sambat'a dupa „vecernie“ luanduse tóte siedulitiile fiesicarnia la revisiune si desbatere de faci'a scolariloru, acell'a, care vá avé mai multe se capete unu „atestatu“ compusu cam dupa capacitatea si placulu scolariloru,

care atestatu póte fi lor mai placutu in versuri, unde se fia scrisu d'asupr'a numele sirguitoriului scolariu s. a.

Acésta procedere sternesce intre scolari o infocata diligintia, si fiindu ei mai totdeauna ocupati cu lectiunile loru, cá se eapete care din care mai multe siedulitie, fórté multu se 'npedeca si dela alte efectuiri rele. Eu acésta procedere inca de vr-o 4 ani amu aplicatu-o in scól'a mea si fórté m'au ajutatu: atatu intru propunerea invetiaturiloru; catu intru ocolirea pedepseloru; dar' mai alesu la „metód'a nóua“ seu „a sunetului“, care ni-o recomanda si D. colega din Leta-mare in Nr. 17 alu „Am. Scól.“, la care se cere o fórté mare atentiune a scolariloru, si mare incordare a invetiatoriului.

Deci recomandu acésta procedere, cu care m'am folositu, si altoru colegi ai mai, spre aplicare.

Rachitt'a, 1861.

Joane Blidariu,
invetiatoriu

Sciri scolastice.

In Sibiu, in 20. Iuliu s. n. De si cugetamu, ca pertractarile si decisiunile universitatii sasesci se vor publicá in diurnalele nóstre politice pe largu, dupa cum au urmatu, ne tienemu totusi si noi de datorie a face cunoscutu publicului cetitoriu si interesatu pentru prosperarea nóstra din celea 12 proiecte, cari le au asternute deputatii romani din Sebesiu cu scopu, de a se realisé prin universitati, vreo 3, cari privescu imediate specialitatea scólei. Acestea proiecte compusa de Dep. rom. zelosu, D. Gr. Popu din Sebesiu suntu de urmatoriulu cuprinsu:

A. alu 6-lea proiectu:

Reinviarea, republicarea si esecutarea punctelor ordinatiunei universitatii din 3. aprile 1848 Nr. 458 debue fara amanare ordinata.

Intre punctele acestei ordinatiuni date de Universitatea pure sasésca in anulu 1848, pe candu se incepusera armarile pe puteri, se cuprinde sub b) „primirea prunciloru romani la ori ce feliu de profesiune neconditionatu“.

B. alu 8-lea proiectu.

Pentru ridicarea, sustinerea scóleloru si dotarea invetiatoriloru debue se ingrigésca respectivele comune, si candu nu aru ajunge midilócele comunelor, atunci se se intregésca astea din fondulu comunu alu Universitatii. — Acést'a fara deosebire de confesiuni.

C. alu 9-lea proiectu.

Egala impartire a studintiloru fara deosebire de nationalitate cu stipendii din casa Universitatii; se se face concludu si acestu concludu se fia publicatu.

Priimirea si realizarea acestoru proiecte ar resulta o influentia forte binefacatoare asupra scoleloru romane din pamentulu regescu.

— Audimu, ca o parte insemnate a invetiatoriloru Banatului ar fi petitionatu la consiliulu ung. reg. de locutiintia, ca se le denumésca de Directoru pe unulu din pré demnii nostri barbati de acolo, alu carui nume binecunoscutu publicului nostru — temendune a nu-i atinge modestia — suntemu siliti pentru asta data alu retacé. Observamu totusi, ca invetiatorii aceia nu putéu nici intr'unu modu a dá mai frumoasa dovéda de energi'a si harnicia ce trebue se orneze astadi pe invetiatorii romani, ca prin pasulu facutu, alu carui realizare ar aduce pentru densii si astumodu pentru scolele Banatului diorile unei prosperitati de multu dorite.

Orlatu. In 27. Iuliu n. se tienu esamenele la scol'a principala de aici.

Siebesiulu - sasescu. La gimnasiulu micu (de 4 clase) evangelicu din Siebesiulu sasescu s'a aflatu cu finea anul. scol. 186°/₁ 77 scolari, din acestia 37 suntu romani; la scol'a elementara de acolo 189 scolari, din cari 56 sunt romani; la scol'a de fete 172 scolaritie, din care 15 sunt romane. Cu totulu s'a aflatu asidara romani la scolele siebesiane 93 baiati si 15 fetitie

Materiale de instructiune.

Istori'a romana nationala.

(Urmare din Nr. 26.)

C a p a l u IV.

(1186—1258).

DELA ASANU SI PETRU, PANA LA MÓRTEA LUI MICHAILU I.

§. 32. A patr'a rescóla a romaniloru, si restaurarea rogatului sub Asanu. 1186—1196.

Imperatulu bisantinu Isacu Angelu, abia cuprinse tronulu, si 'lu si perdú. Murindu-i muierea, peti (1186) pe fét'a regelui Ungariei Bela III., si demandá, cá spelese de

nunta se se adune dela cetati si tieri. Acést'a a necajitu pe toti locutorii, éra mai alesu pe romanii, carii locuía in muntii Emului si in cerculu Antrialului. Acestia incrediendu-se strimtoriloru dela munti, si cetatiloru pe stanci, inca si mai nainte, pucinu cugetá cu grecii, éra acuma, pentru luarea venituriloru, si alte stórceri se resculara cu arme, si se innaltia éra in marirea loru. (Nu pote se péra nici unu poporu, déca poporulu vre se traésca)!

Capii revolutiunii éra doi frati, Asanu si Petru, carii mai avea de frate pe Ionu séu Ionichiu de etate mai tinera, — si toti trei se tragea din viti'a lui Samuilu antaiului rege romanescu, — adeca din dinasti'a romana a comitopuliloru. — Asanu si Petru s'au dusu la imperatulu Isacu in Chipsela, si au pretinsu se se primésca in numerulu ostasiloru, si se li-se dee tíer'a dela Emu, carea nu aduce venituri multe. Imperatulu le denegá cererea, éra mai vertosu Asanu, pretinse de nou cu indresnire — séu ca rentornandu va séi elu ce se se face. Pentru acést'a indresnire capetá o palma, si se rentórsa infuriatu a casa.

Asanu si Petru curendu cuprindu tienuulu intre Dunare si Emu, — si multe parti se supunu de voia. — In Dacia inferióre romanii scapara de pacinati si cumani, si acuma stringu óste intru ajutoriulu lui Asanu, carele cu óstea sa s'a bagatu in cetatiu'a Strinav'a. — Isacu a puresu cu óstea sa spre Emu, si pe nesciute a incungiuratu pe Asanu; dar' acest'a cá si unu viclénu, tramite pe unu prefacutu desertoriu, cá se spuma imperatului, ca romanii din Dacia inferióre trecura Dunarea, si vréu se-lu incungiure. Imperatulu desi avea sperantia se cuprinda cetatea, fú ingrigitu de fama si plecá dela cetate, apoi candu mergea printre strimtori, romanii l'au atacatu, si asia l'au batutu, incatu imperatulu si-a perdutu si avuti'a si sculele imperatesci, si abia putú scapá cu pucini greci catra casa.

Asanu si Petru in 1187, facura o biserica intru reverint'a Santului Dimitriu si a bagatu in ea muieri si barbati indraciti (numai se prefacea), carii strigá catra poporu: „Lui Ddieu i-a placatu cá poporulu romaniloru, se scuture jugulu indelungatu alu greciloru, si se-si cerce libertatea sa, ca Santulu Dimitriu vine se-le ajute!“ — Acést'a incuragiá pe

romani, si apucandu toti arme, trecura peste Emu, cá se cuprinda si alte cetati. —

Isacu a plecatu a dóuóra a supra loru; éra ei se retrasera la locuri ne amblate. Erá o negura si grecii 'i atacara pe nesciute; éra romanii spariandu-se se imprastiara, si Asanu si Petru cu altii de frunte trecura in Daci'a inferióre. — Imperatulu atunci puse ostasi in cetatile Bulgariéi si renturnandu, se lauda ca a infransu revolutiunea. —

Insa Asanu — carele si in secululu nostru ar' puté fi unu erou alu natiunalitatii romane — in Daci'a inferióre 'si facuse osti pre mari, ce le alesese dupa placere, a venitu éra in Bulgari'a, cu scopu cá se strice pe greci, si se unésca domni'a romaniloru de amendoue partile Dunarii, — dícendu „precum a fostu mai de multu!“

Imperatulu tramite pe Ionu Cantacuzenu in contra lui Asanu, carele se tienea intre munti. — Cantacuzenu cugetandu ca Asanu de frica s'a retrasu la munti 'si pune taber'a pe campia. Asanu se scobóra nóptea, ataca corturile, ucide si prinde pe multi, cuprinde tóte stégurile si vesmintele lui Cantacuzenu, carele abia a scapatu cu vreocativa greci. Asanu si Petru imbracandu-se peurma in vesmintele de auru a le Cesarelui, 'si muta taber'a la campia. —

Asanu in 1188, cu ajutoriulu daco-romaniloru, strebatù pana la Agatopiu, si jefù totu ce aflà, pana in Lardi'a. Imperatulu plecà a trei'aóra in contra lui, si si-a pusu óstea in Basterne. — Unu omu spuse imperatului, ca romanii acuma se rentorcu cu prada. Imperatulu atunci impartí óstea intre duci, si plecà in urm'a romaniloru, carii vediendu pe greci, dedura prad'a unoru cohorte cá se o tréca la munti, éra ei impreunandu-si ostile, asteptara pe greci. — Virtutea romaniloru repinse pe greci, carii dísera: „ca romanii se batu dupa datin'a patriei loru“, si asia imperatulu se rentórece la Odriu. —

Asanu in 1188 ajunse la Filipopoiu si a pradatu totu ce a aflatu in drumu; imperatulu cercá cá romanii se se aplece; dar' deórece Asanu erá constantu cá murulu, pléca a patr'aóra a supra lui in primavéra (1189) si batendu trei luni cetatea Lobizu, s'a rentorsu fara succesu. Din intemplantare insa a prinsu pe muiera si pe Ionu fratele lui

Asanu, si acuma imperatulu sperá, ca prin acesti ostatici, va face pe Asanu se se supuna! Asanu mai multu si-a iubitu patri'a si natiunea, decatu pe muiere si pe frate, — si romanii mai multu pretiuiá virtutea si libertatea decatu viéti'a! —

Unu inamicu nou veni a supra lui Asanu, si acesta, doue luni se bate cu Barbaros'a, imperatulu dela apusu, carele a plecatu prin Servi'a la Palestin'a si abia a potutu se strabata mai departe; éra in anulu viitoriu Asanu bate pe grecii cu ducele C. Aspiatu, carui imperatulu 'i scose ochii. —

Asanu in 1193 mai capeta ajutoriu dela daco-romani, si a pradatu de nou terele imperatesci cu sabia si focu, cá se infrenga puterea greciloru. Imperatulu Isacu Angelu pléca a cinci'aór'a asupra lui, si dóue luni s'a batutu pèla Antrialu, cá se strabata la Emu (Balcanu), dar' neputandu face ceva, se rentórsa la Berea dupa ce perdù parte mare din osti. — Romanii se uitá cum trecu ostasii imperatului printre nescie strimtori de munti, si lasara se tréca legiunile din frunte, si candu ajunse trup'a medilocia, romanii se aruncara a supra ei, caci acolo erá imperatulu cu boierimea, si respira uritu ostea, éra imperatulu abia scapà.

Romanii dupa atate invingeri se inavutira, si incuragiara si mai tare si in 1194 Asanu incepe a bate si cetatile intarite si indepartate, care au o istoria deosebita. Imperatulu pe unde ajunse strinse muierile romaniloru, si se retrase la Filipopoiu; éra peurma cerù ajutoriu dela Bela III., regele Ungariei socrulu seu, rugandu-lu se tramita pe unguri la Dunare, pana ce elu a plecatu a 6-óra in contra lui Asanu, ducendu cu sine 15 centenaie de auru si 60 de argintu, si dicendu: „Nu me voi renturná, pana nu voiu invinge pe romani!“ dar' fratele seu Alesiu III., 'i scóte ochii si rapesce imperati'a.

Alesiu tramite soli de pace la Asanu si Petru; dar' acestia nu primira co: ditiumile rusinóse. Batai'a s'a inceputu si romanii a invinsu pe imperiali lenga Serr'a, prindiendu pe unu duce alu loru si ocupandu multe cetati. — Imperatulu tramite (1195) pe Ionu Sebastocratarulu in contra lui Asanu, carele se retragea cu prada; éra ducele imperialu a fugitu 30 de stadiuri. cá se afe pe

romani, si candu'i vediura erá oatea ostenita.— Asanu vediendu pe persecutori, 'si imparte ostasii in lésiuri, si cuprindiendu pe Isacu cu tóta óstea, o prapade, éra pe duce 'lu prinde.

Viéti'a unui barbatu mare — cá si Asanu de regula e tragedia. — Ivancu, unu veru lau lui Asanu, se tienea cu sor'a muierei — carea scapá din Constantinopoiu — si Asanu certá pe muere pentru ca suferé asia ceva, si pe Ivancu 'lu chiamá nóptea la sine. Ivancu vine, aducendu spad'a sub vestmentu; éra Asanu, dupa ce ocarí pe verulu seu, si puse man'a pe sabia cadit mortu de lovirea verului. Acest'a delocu fuge, si inca in nópte face conjuratiune cu amicii, cá se cuprinda tronulu, caci altumintre fratii lui Asanu 'si voru resbuná.

§. 33. Petru fratele lui Asanu, 1196—1197.

Dupa mórtea lui Asanu, fratele seu Petru apuca domni'a; éra Ivancu cu conjuratorií cuprindu Ternovulu — resiedintia regala — inca diminéti'a. — Ostasii lui Petru au invinsu, éra Ivancu tramise dupa ajutoriu la imperatulu grecu, inchinandu-i tiér'a. Imperatulu a tramisu pe Em. Camatia, dar' opunendu-se ostasii, vine insusi, inse erá tardiu, pentruca Petru a mai capetatu osti (dela daco-romani) si s'a intaritu bine.

Romanii nu asteptara ataculu, ei ei navalira a supra greciloru, pe carii la Filipopoiu 'i conducea Ivancu celu fugitu; si indesiertu ajunse si imperatulu, deórece romanii avura man'a nelegata in tóte partile dincolo de Emu. Insa nenorocirea romaniloru a fostu, ca unulu din rudeniele lui Petru, omorí pe regele loru celu pretiuitu.

(Vá urmá.)

Schítie din geografi'a biblica.

(Urmare.)

3. **Iude'a.** Locuitorii acestei provincii despretiuiá si urgisiá alte popóre, má chiaru si alti judei; ei si-pastrara cu multa grige datinele privitóre la servitiulu dumnedieescu si se tienea pe sine de alesi.— Capital'a tierii evreesce a fostu *Ierusalim*-ulu cu 200,000 locuitori; éra situata pe unu munte, pan' la ale carui in-altimi avea omulu se mérga 6 óre. Dintre cele patru déluri si munti pe cari crá asiediata Ierusalimulu, celu mai mare éra *Sion*-ulu, — pe acest'a se aflau cele mai

mari edificii publice. Pe muntele *Morea* zidise Solomonu biseric'a. Cetatea insasi erá cungiurata cu unu muru intreitu, inaltu si grosu, care erá frumsetiatu cu 164 turnuri. Ierusalimulu s'a subjugatu si depradatu de 18-ori. — *Getsimane*. la pólele muntelui oliveloru (maslineloru), intr'una locu frumosu, desfatatiosu, unde Isusu fú datu in man'a inimiciloru sei. — *Villeim*-ulu, loculu nascerii lui Isusu. — *Hebron*. cetate, aici se afla gról'a (pester'a) cu mormentarile lui Avramu si Sara; de asupr'a acestei gróte sta acum o mosiea (biserica mahometana). — *Ierichonu* (cetatea finiciloru), unde a fostu scólele unoru profeti, in vecinatate este multu balsamu. — *Gas'a*, *Bethel*, cetate, *Gibeonu*, cetate, insemnata pentru batalia lui Iosu'a. — *Bersab'a*, loculu petrecerii lui Avramu si Isacu.

4. **Pere'a.** Tier'a acést'a se stracurge de riulu Iacobu. Locuitorii: judei si pagani. *Magdal'a*, o cetatiue. — *Cesare'a* lui Filipu, lenga Iordanu. *Mahanaimu*, lenga Iacobu. *Iabes*, cetate, d'aici se rapira cele 400 de fecióre. Saulu o scapase de impresuratur'a Amonitiloru, din care cauza mai tardiu intru semnu de recunoscintia i se ingropá trupulu acolo.

Astadi tier'a acést'a sta sub domnia turcésca si se admnistréza prin pas'i'a din Siri'a.

(Vá urmá.)

Varietati.

* Cu Nrulu acest'a impartesimu cititoriloru nostri program'a noului diurnalu „CONCORDIA“, care dela 1. Augustu viitoriu vá esi in Pest'a sub redactiunea Ilustritatei Sale Dlui Capitanu supremu alu Cetatii-de-pétra Sigismundu Popu, cunoscutu pe terenulu publicisticu din anii de mai nainte. Din aceeasi se póte vedé atatu frumós'a tendintia a numitului diurnalulu, cum si impregiurarile favorabile in cari ésa si tóte conditiunile procurarii lui. Din partene salutamu din anima maréti'a intreprindere si o recomandamu caldurósei spriginiri a publiculu nostru. Fia, cá ea s'aduca intre noi in fapta acehu factoru pré putinte alu prosperitatei nationale, cu alu carui nume pe frunte se va nasce si va pasí in midilocuiu nostru!

Despre pedecile latirei cartiloru romanesci.

Pe di ce merge totu mai tare se face intrebatiune dupa carti romanesci, si totusi procurarea seu cumpararea loru pentru publicu e fórté grea. Vin'a cade mai totu asupra librarielor; si tocmai a indreptá, acést'a este scopulu sireloru urmatóre:

1. Libreriele se incunoscintiezá fórté arare ori despre esirea la lumina a cartiloru romanesci, si mai

de multe ori afla numai din publiculu care intréba dupa carti, pe candu pela noi e datin'a asiá, cá editorii, fia ei autori séu librari, se anuntie esírea opurilor sale mai alesu pe acolo, unde potu calculá la o trecere mai bunisióra si totdeodata se-si dea si conditiunile.

2. Vinderea cartiloru se usiuréza fórté tare prin aceea, ca editorii strapunu séu dau in comisiune pela librarii unu numeru de exemplarie ad. pe unu computu anuale; la incheierea computului pe exemplariile vendute se respunde pretiulu subtragundu procentele concese, ér' exemplariile care nu s'au potutu vinde se dau in dispunerea editoriloru; dar' si acést'a pan'acuma si-a avutu greutatile sale la editorii cartiloru romanesci.

3. Editorii cartiloru romanesci cam de comune dau librarielorú pré púcinu rabatu, 25% este celu mai púcinu ce trebuie se se concéda unui libraru din pretiulu vendiarii, pentrucá din aceste 25% elu trebuie se traiesca, se acopere spesele cari provinu din tramiterele francate pela institute scolastice, compactori si alti subvendiatori, ba uneorea la cesti din urma cauta a li se mai dá si exemplaria libere.

Multe s'aru mai poté dice despre folósele ce le aru trage atatu proprietarii catu si publiculu din anuntierea si strapunerea cartiloru pela librarii si din mai bunisióra concesiune de rabatu, fia-mi insa numai atata inca iertatu a oservá, ca pretiulu cartiloru prin acést'a nu s'ar suí, caci cu catu e mai mare trecerea, cu atata si cartea vine mai eftina.

Subscrisulú, care si-a propusu, cá in viitoriu se aiba in depositoriulu seu carti romanesci atatu la densulu tiparite catu si din tipografii altor'a, róga cu stimatiune pe toti domnii editori séu proprietari, a-i tramite atari carti in comisiune.

Aceloru Domni autori, carii acuma séu in venitoriu voru a tipari carti, recomandamu tipografi'a nostra, si totodata primimu in propria editiune asemene opuri platindu din partene onoraria amesurate.

De ore - ce latírea cartiloru jace multu chiaru si in interesulu scóloru populari, rogamu pre onorat'a redactiune a „Amic. scólei“, se binevoiesca a primi in colónele amentitei fóie sírele aceste.

Sibiiu, 25. Iuliu n. 1861.

S. Filtsch, tipografu si libreriu.

* Maiestatea Sa c. r. a incuviintiatu intemeierea unei scóle de rabinata in Galici'a, care vá avé se se

bucure de tóte drepturile unui institutu publicu si a carui spese — incatu acele nu se voru poté acoperi din isvórele locale — se voru purtá din fondulu scolasticu israeliticu, care pentru acum este impreunatu cu celu catolicu.

* In cea mai nóue siedintia a asociatiunei geografice din Berlinu in 6. Iuliu a. c. profesorulu Dove a impartasitu rezultatulu cercetariloru sale asupr'a luminei cometului, care se vede astadi. A doveditu cu argumente tari, pe cari le-a invederatu prin experimentu neinsielabilu, ca cometulu nu lúcesce cu lumina propria, ci cu imprumutata, prin urmare cometii nu sunt corpuri de sine lucitóre. Deci prin acést'a descoperire tém'a pentru aprinderea pamentului prin cometi, este delaturata si mai remane inca numai pericolulu unei ciocnituri posibile.

* Grigile ce insuffa starea senatatií lui Piu IX., a papei dela Rom'a, carele in 16 Iuniu a mplinitu alu 15 anu alu domnirii sale, a produsu si unele observatiuni, care nu sunt neinteresante. Intre altele este adeveratu, ca numai púcini papi a domnitu asiá demultu, chiaru si daca aceia a priimitu asta demitate in etate mai tinera decatu celu de adi. Durat'a de midilocu a domnirii papiloru este la celu mai mare numeru, de 14 ani, numai diece o dusera preste 20 de ani — intre cari Piu alu VI. si Piu alu VII.; doispre diece a domnitu numai o luna, 32 celu multu unu anu. Mai púcinu decatu toti a domnitu Piu alu III. (27 díle), si mai multu decatu toti Piu alu VI. (24 ani si 6 luni), si inca si pana astadi s'a pastratu dísa: *non videbis dies Petri*. Piu alu IX. este alu 258-lea urmatoriu alu Apostolului.

* *Cei mai inalti munti ai pamentului.* De candu s'a inceputu a se sercetá Indi'a mai d'aprópe, piscurile Himalaei, care se priviau de cele mai inalte pe pamentu, a perdutu onórea acest'a. Inainte cu 5 ani s'a aflatu, ca Gaurisankar-ulu la marginea Nepau-lui, caruia colonelulu Waugh i dete nume de Mont-Everest, este mai inaltu decatu Kunchinjinga. Asemne in nordu-ostulu vaii Kashmyr si cam vr'o 15 mile spre vestu dela pasulu Karakorum s'a descoperitu unu alu doile piscu de munte, care inc'ar' fi mai inaltu decatu Kunchinjinga, asiá ca acest'a acum e numai de alu treilea rang. Ca ce nume voru fi datu Tibetanií l' alu doilea munte mai inaltu, nu se scia, deocamdata se insémna cu numele Karakorum Nr. 2. Naltimile muntiloru celoru mai mari pe pamentulu nostru sunt aceste: a) Mont-Everest 28,166 picióre séu urme, b) Karakorum Nr. 2. 27,459 picióre, c) Kuchinjinga 27,530 pic., si Davalaghiri 24, 990 picióre.

Respunsuri.

A. Se vá intrebuintá in Nrii viitori; insa aveti bunatate a ne scria mai desu.

M. — Lugosi u. Lu-vomu pune in Calindariu. Multiamita!

T.M. — Pest'a. Vomu publicá cele tramise pe rindu in Nrii viitori.